

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра соціології та політології

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ТЕОРІЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН»

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський) рівень

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань – 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність – 293 «Міжнародне право»

Освітня програма/спеціалізація – «Теорія міжнародних відносин»

Статус дисципліни – за вибором студента

Рік набору – 2017

Харків – 2021

Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 293 «Міжнародне право» спеціалізації «Міжнародне право» міжнародно-правового факультету. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого, 2021. 23 с.

Розробники:

Требін Михайло Петрович – завідувач кафедри соціології та політології, доктор філософських наук, професор; Погрібна Вікторія Леонідівна – професорка кафедри соціології та політології, докторка соціологічних наук, професорка; Сахань Олена Миколаївна – доцентка кафедри соціології та політології, кандидатка соціологічних наук, доцентка; Воднік Валентина Давидівна – доцентка кафедри соціології та політології, кандидатка філософських наук, доцентка; Волянська Олена Володимирівна – доцентка кафедри соціології та політології, кандидатка соціологічних наук, доцентка; Герасіна Людмила Миколаївна – професорка кафедри соціології та політології, докторка соціологічних наук, професорка; Клімова Галина Павлівна – професорка кафедри соціології та політології, докторка філософських наук, професорка; Панфілов Олександр Юрійович – професор кафедри соціології та політології, доктор філософських наук, професор; Підкуркова Ірина Валеріївна – доцентка кафедри соціології та політології, кандидатка соціологічних наук, доцентка; Поліщук Ігор Олексійович – професор кафедри соціології та політології, доктор політичних наук, професор.

Гарант освітньої програми

Комарова Тетяна В'ячеславівна – доцентка кафедри права Європейського Союзу, докторка юридичних наук, доцентка

Затверджено на засіданні кафедри соціології та політології
(протокол № 4 від 28 листопада 2017 р.)

Зміни та доповнення затверджено на засіданні кафедри
соціології та політології
(протокол № 1 від 30 серпня 2021 р.)

Завідувач кафедри

Требін Михайло Петрович

Зміст

1. Опис навчальної дисципліни.....	4
2. Очікувані результати навчання.....	5
3. Програма навчальної дисципліни.....	7
4. Обсяг і структура навчальної дисципліни.....	13
5. Теми лекційних і практичних занять.....	14
5.1. Теми лекційних занять.....	14
5.2. Теми практичних занять.....	15
6. Форми педагогічного контролю, засоби та критерії оцінювання результатів навчання	16
7. Інформаційне забезпечення навчальної дисципліни.....	19

1. Опис навчальної дисципліни

Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародне право» підготовки бакалаврів спеціальності 293 «Міжнародне право» галузі знань 29 «Міжнародні відносини».

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень освіти	Дидактична структура навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань – 29 «Міжнародні відносини»	за вибором студента	за вибором студента
Модулів – 2		Рік підготовки: 3–4	Рік підготовки: 3–4
Загальна кількість годин – 150	Спеціальність – 293 «Міжнародне право»	5–8 семестр	5–8 семестр
		Лекції	Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2-4, самостійної роботи студента - 4-6.	Спеціалізація – «Міжнародне право»	24 год.	4 год.
		Практичні заняття	Практичні заняття
	26 год.	8 год.	
	Самостійна робота	Самостійна робота	
	100 год.	138 год.	
	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань: <i>іспит</i>	Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань: <i>іспит</i>	
	Рівень освіти – перший (бакалаврський)		

Мета навчальної дисципліни – формування цілісної системи професійних знань, умінь, навичок та інших компетентностей здобувачів вищої освіти щодо сутності, природи, специфіки та закономірностей міжнародних відносин, а також принципів та еволюції основних парадигм міжнародних відносин, змісту теорій й теоретичних течій, що сформувалися в їхніх рамках,

морально-етичних, економічних та правових аспектів міжнародних відносин, види та форми міжнародних відносин, місце і роль України в сучасних міжнародних відносинах.

Завдання:

- формування у здобувачів вищої освіти поглибленої системи теоретичних знань щодо змісту основних концепцій, доктрин, понять, категорій та термінів, які дозволяють аналізувати, інтерпретувати та з'ясувати природу міжнародних відносин;
- засвоєння знань щодо основних теорій сучасних міжнародних відносин, сутності й особливостей сучасного світового політичного процесу;
- опанування методами досліджень міжнародних відносин;
- розуміння архітектоники міжнародних відносин і світової політики;
- формування умінь коректно застосовувати методи наукового дослідження, особливостей та механізмів функціонування міжнародних відносин у сферах політики, економіки, права, культури та інформації;
- характеристика міжнародних відносин у різних сферах суспільного життя;
- створення навичок самостійно інтерпретувати інформацію щодо закономірностей розвитку системи міжнародних відносин;
- засвоєння основних принципів та механізмів формування національного інтересу і пріоритетів міжнародної політики України;
- обґрунтування місця і ролі України в сучасній системі міжнародних відносин.

Пререквізити: «Історія міжнародного права», «Міжнародне публічне право», «Соціально-політичні студії», «Історія європейської інтеграції», «Міжнародні економічні відносини», «Міжнародна інформація».

Кореквізити: «Право Європейського Союзу», «Право міжнародної відповідальності», «Основи геополітики», «Право міжнародних організацій», «Право міжнародної безпеки».

Постреквізити: «Дипломатичний протокол і етикет», «Правове регулювання відносин України з Європейським Союзом», «Європейський Союз в міжнародних відносинах», «Економіка та зовнішньоекономічні зв'язки України».

Мова навчання – українська.

2. Очікувані результати навчання

У результаті засвоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі **результати навчання**:

РН 1. Розуміти сутність та структуру міжнародних відносин, їхні зв'язки з міжнародним правом.

РН 2. Аналізувати особливості, механізми та рушійні сили міжнародних відносин.

РН 3. Використовувати системний підхід в аналізі міжнародних відносин.

РН 4. Характеризувати сутність та специфіку принципів міжнародного порядку.

РН 5. Інтерпретувати інформацію щодо реальних подій у сфері міжнародних відносин.

РН 6. Визначати місце і роль України в сучасних міжнародних відносинах.

РН 7. Аналізувати особливості функціонування та роль міжнародних організацій у забезпеченні міжнародної безпеки.

РН 8. Здійснювати оцінку потенціалу «центрів влади» у міжнародній системі.

РН 9. Розуміти геополітичний формат міжнародної політики.

РН 10. Аналізувати способи і механізми врегулювання міжнародних конфліктів.

Навчальна дисципліна забезпечує формування студентами *загальних і спеціальних компетентностей* та набуття *результатів навчання*, визначених освітньо-професійною програмою «Міжнародне право», а саме:

Загальні компетентності:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.

ЗК 5. Здатність грамотно і точно формулювати та висловлювати свої позиції, належним чином їх обґрунтовувати.

ЗК 6. Навички збору і аналізу інформації з національних і міжнародних джерел.

ЗК 7. Навички використання інформаційних технологій і баз даних.

ЗК 12. Здатність визначати інтереси і мотиви поведінки інших осіб.

Спеціальні компетентності:

СК 2. Здатність критично осмислювати основні теорії, принципи і поняття у процесі застосування міжнародного права.

СК 3. Знання і розуміння процесів впливу міжнародного права на функціонування міжнародного співтовариства, взаємодії норм міжнародного права з іншими нормативними міжнародними системами.

СК 5. Здатність визначати поняття міжнародного публічного права, знання його особливостей у порівнянні з національним правом та міжнародним приватним правом.

СК 6. Здатність визначати поняття суб'єкта міжнародного права, а також особливості міжнародної правосуб'єктності окремих категорій суб'єктів міжнародного права.

СК 8. Здатність тлумачити міжнародно-правові звичаї, міжнародні договори, односторонні міжнародно-правові акти держав, резолюції міжнародних міжурядових організацій та міжнародних міжурядових конференцій.

СК 10. Знання механізму застосування інституту міжнародно-правової відповідальності.

СК 11. Здатність сприяти здійсненню ідеї міжнародного правосуддя у міжнародно-правовому співтоваристві держав.

СК 12. Знання міжнародних судових органів як мирних засобів вирішення міжнародних спорів.

СК 18. Здатність здійснювати аналіз механізмів підтримання міжнародного миру і безпеки на універсальному і регіональному рівнях.

Програмні результати навчання:

ПРН 1. Демонструвати концептуальні знання міжнародного права, включаючи знання сучасних досягнень теорії та практики міжнародного права.

ПРН 4. Демонструвати знання джерел міжнародного права як результату процесу міжнародної правотворчості.

ПРН 7. Характеризувати еволюцію та сучасний стан суб'єктів міжнародного права, прогнозувати подальше розширення кола суб'єктів міжнародного права.

ПРН 8. Здійснювати критичний аналіз різноманітних концепцій міжнародної правосуб'єктності невизнаних держав та передбачати міжнародно-правові наслідки спроб їх практичної реалізації.

ПРН 15. Виявляти знання основ фундаментальних галузей міжнародного права.

ПРН 19. Аналізувати й оцінювати обставини справи, кваліфікувати правовідносини.

ПРН 23. Демонструвати здатність до праці в міжнародно-правовому контексті.

3. Програма навчальної дисципліни

Модуль 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Тема 1. Теорія міжнародних відносин як наука і навчальна дисципліна

Поняття наукової теорії. Наукова природа теорії міжнародних відносин. Теорія міжнародних відносин як наука і навчальна дисципліна. Структура, завдання та функції теорії міжнародних відносин. Теорія міжнародних відносин у системі суспільних наук. Закономірності міжнародних відносин. Методологічні основи та методи дослідження. Проблема методу в дослідженні міжнародних відносин. Специфічні особливості теоретичного та емпіричного рівнів дослідження. Поняття і категорії теорії міжнародних відносин. Проблеми формування понятійно-категорійної системи. Загальнонаукові (інструментальні) поняття і категорії. Співвідношення категорій «міжнародні відносини», «міжнародна політика» і «світова політика». Міжнародні відносини як об'єкт дослідження. Міжнародні відносини як суспільне явище, їх сутність, характер та рівні. Основні особливості та чинники міжнародних відносин.

Учасники міжнародних відносин, їх типологія та інтереси. Структура та форми міжнародних відносин. Теоретичні школи в дослідженнях міжнародних відносин: реалізм і неореалізм, лібералізм і неолібералізм, неомарксистський і постмодерністський підходи тощо. Шляхи розвитку теорії міжнародних відносин в ХХІ столітті. Вітчизняна специфіка досліджень міжнародних відносин. Тенденції становлення теорії міжнародних відносин як наукової дисципліни в незалежній Україні. Початкова інтелектуально-ціннісна опозиція «світополітиків» і «міжнародників». Сучасний стан дебатів.

Тема 2. Класичні традиції і парадигми у вивченні міжнародних відносин

Проблеми та компліментарність об'єкту дослідження. Етапи становлення та специфіка науки про міжнародні відносини. Зовнішньополітичні уявлення політичної думки Стародавнього світу і античності. Конфуціанство і легізм про зовнішню політику держави. Фукідід – основоположник школи політичного реалізму. Зародження ідеалістичних поглядів на природу міжнародних відносин. Політична думка епохи Відродження і Нового часу про міжнародні відносини. Реалістичні традиції в трактуванні проблем міжнародних відносин Н. Макіавеллі, Т. Гоббсом, Г. Гегелем. Е. Роттердамський, Г. Гроцій, Ш. де Сен-П'єр про морально-правове регулювання міжнародних відносин. Ліберальна і марксистська концепція міжнародної політики. Формування ліберальної концепції І. Кантом і Дж. Бенґамом. К. Маркс і Ф. Енгельс про міжнародні відносини. В.І. Ленін і розвиток марксистської концепції міжнародних відносин в епоху імперіалізму.

Тема 3. Сучасні школи та напрями в теорії міжнародних відносин

Сучасні уявлення про поняття та категорії в теорії міжнародних відносин. Суб'єктивістський та об'єктивістський підходи до їх трактування. Проблема ірреального розуміння явищ та процесів у сфері міжнародних відносин. Позиція Р. Арона. Зміст географічного парадоксу міжнародних відносин та основні підходи до його вирішення. Формулювання поняття міжнародні відносини та його еволюція у ХVІІІ-ХХІ ст. Основні дефініції міжнародних відносин. Критерій Н. Спайкмена. Класичне визначення поняття «міжнародні відносини» та його інтерпретація у працях Г. Морґентау і Г. Кісінджера. Визначення міжнародних відносин у працях К. Дойча, Р. Шнайдера, Х. Брука, Б. Сапіна. Марксистська парадигма про закономірності розвитку міжнародних відносин. Сучасне наукове трактування найважливіших особливостей міжнародних відносин: поліцентризму, складності, системності, глобальності, економічної детермінованості, культурного плюралізму, інформаційної залежності. Дилема пріоритету міжнародного середовища та її розв'язання в

концепції К. Холсті, В. Хандрієдера, Г. Кісінджера. Прикладний та теоретичний рівні дослідження міжнародних відносин. Предметна диференціація вивчення міжнародних відносин. Своєрідність підходів прихильників неореалізму у вивченні міжнародних відносин. Сучасні різновиди неоліберальної парадигми міжнародних відносин. Неомарксизм і постмодерністські підходи в міжнародних дослідженнях. Основні тенденції в розвитку теорії міжнародних відносин наприкінці 1990-х—початку 2000-х років. Суспільна значимість та проблематика дослідження міжнародних відносин. Поняття та структура міжнародних систем. Ієрархія міжнародних систем та її основні закономірності. Типологія міжнародних систем. Найважливіші особливості та закономірності історичної еволюції міжнародних систем.

Тема 4. Міжнародна система: суб'єкти, відносини, норми

Загальна теорія систем та її інструментальне значення. Еволюція, цілісність та типологія міжнародних систем. Закони функціонування й трансформації міжнародних систем. Критерії та особливості участі в міжнародних відносинах. Найпоширеніші означення суспільних одиниць, що приймають участь в міжнародних відносинах: суб'єкт міжнародного права, суб'єкт міжнародних відносин, учасник, сторона, фактор, актор, об'єкт. Суб'єкти міжнародного права та міжнародних відносин. Критерії міжнародної правосуб'єктності. Основні і похідні суб'єкти міжнародного права. Суб'єкти міжнародного приватного права. Дилема суб'єктності. Естатична теорія суб'єктності в міжнародних відносинах. Ідея біфуркації міжнародних відносин у концепції Дж. Розенау. Виникнення і розвиток теорії транснаціоналізму. Найважливіші ознаки учасника міжнародних відносин. Типи учасників: особи, суспільні групи, держави, міжнародні організації. Особливості участі в міжнародних відносинах осіб. Поняття та теорії політичної і фізичної особи. Поняття децидент та його наукові інтерпретації. Співвідношення понять суспільна група і юридична особа. Різновиди суспільних груп. Поняття держави та особливості її функціональної активності у сфері міжнародних відносин. Різновиди сучасних держав. Класифікаційні підходи. Поняття міжнародних організацій. Міждержавні та недержавні організації.

Тема 5. Цілі, інтереси і засоби учасників міжнародних відносин

Інтереси, потреби, цілі та мотивація дій учасників міжнародних відносин. Суспільні інтереси, інтереси нації і держави: зміст, структура, співвідношення. Національно-державний інтерес. Безпека і виживання як основа національно-державного інтересу. Позиції Г. Моргентау та Р. Арона. Психологічний та операційний підходи до розуміння інтересів учасників міжнародних відносин.

Типологія інтересів. Національні та універсальні інтереси у міжнародних відносинах. Декларативні та реальні інтереси держав. Концептуальні схеми А. Волферса, Т. Робінсона та Ю. Кукулки. Типологія інтересів за критеріями: типу учасника, значимості, функціонального виду, часових меж. Реінтерпретація інтересів. Концепція Я. П'єтрася. Потреби та їх артикуляція у політиці держави. Агрегація інтересів та їх реалізація у цілях зовнішньої політики. Співвідношення інтересів і цілей. Типологія цілей. Цілі і поведінка. Цілі і рішення. Особливості ухвалення рішень учасниками міжнародних відносин. Основні засоби досягнень цілей на міжнародній арені, їх характеристика: переконання, переговори, загроза, сила. Стратегія як встановлення співвідношення між цілями і засобами в міжнародних відносинах.

Тема 6. Міжнародні конфлікти та кризи у міжнародних відносинах

Поняття суперечності, кризи, конфлікту в міжнародних відносинах. Протиборство і співпраця на світовій арені. Міжнародний конфлікт як особлива форма зіткнення суспільних інтересів. Джерела виникнення, структура, функції, динаміка і механізми розвитку міжнародних конфліктів. Міждержавний конфлікт. Сучасна конфліктологія про природу і класифікацію міжнародних і міждержавних конфліктів. Основні підходи до вивчення міжнародних конфліктів у політичній науці: класовий підхід (К. Маркс, Г. Маркузе), психологічний підхід (Т. Адорно, З. Фройд), соціобіологічний напрямок (С. Вільсон, А. Гелен), функціональний підхід (Т. Парсонс), діалектичний підхід (Г. Зіммель). Сучасні концепції конфлікту: «загальна теорія конфлікту» (К. Болдуїнг), «позитивно-функціонального конфлікту» (Л. Козер), «теорія принципів переговорів» (Р. Даль, А. Рапопорт), «конфліктна модель суспільства» (Р. Даренфорд). Конфлікт як «балансування на грані війни» (Д. Даллес). Конфлікт як «виправдання ворожості» (Р. Лебоу). Природа міжнародних криз. Силовий чинник у світовій політиці. Війни ХХІ століття як політична реальність або політичний атавізм. Основні способи запобігання міжнародним конфліктам. Шляхи виходу з міжнародних конфліктів: співвідношення силових і несилових засобів подолання конфліктних ситуацій. Головні механізми розв'язання міжнародних конфліктних ситуацій: переговори, роль «третьої сторони», міжнародна медіація, мультиспрямована дипломатія тощо. Конфлікт і співпраця як засоби стабілізації міжнародних відносин. Співпраця на світовій арені в сучасних умовах.

Модуль 2. СИСТЕМА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Тема 7. Види та форми міжнародних відносин

Видова структура міжнародних відносин. Проблеми ієрархічного ранжування видів. Моделі видової структури міжнародних відносин. Позиції Я. П'єтрася та Г. Моргентгау. Поняття зовнішньої політики. Інтерпретації. Зовнішньополітичні відносини. Типи зовнішньої політики держави. Концептуальні схеми Й. Беллєрса та Дж. Розенау. Доктринальні основи зовнішньої політики. Дилема безпеки. Стратегії зовнішньополітичної діяльності. Засоби здійснення політики в міжнародному середовищі. Моделі зовнішньої політики. Математична інтерпретація П. Мак-Гоуєна. Фактори зовнішньої політики. Поняття дипломатичних відносин. Зміст та функції дипломатії. Форми дипломатичної діяльності: спеціальні місії, постійні представництва, конференції, міжнародні організації. Поняття міжнародних економічних відносин. Особливості суб'єктності у міжнародних економічних відносинах. Світова економіка. Типи міжнародних економічних відносин: виробнича кооперація, торгівля, валютно-фінансові операції. Поняття військових відносин, їх роль і місце в міжнародних відносинах. Класичне розуміння війни у концепціях К. фон Клаузевіца та А. Мехєна. Типи військових відносин: партнерські, конфронтаційні, домінаційні. Специфічні особливості міжнародних культурних, інформаційних, етнічних та релігійних відносин. Міжнародне співробітництво у сферах боротьби із злочинністю та тероризмом, рятувальних операцій, дослідження Антарктиди та космосу. Поняття форми міжнародних відносин. Специфічні особливості інтеракцій в міжнародному середовищі. Форми міжнародних відносин: двостороння (білатеральна), багатостороння (полілатеральна) та колективна.

Тема 8. Міжнародні політичні відносини

Глобальна конструкція світової політичної системи: реальність і тенденції розвитку. Світова сукупність країн (держав) за сучасних умов, їх геополітична диференціація та ієрархія. Міжнародні політичні відносини у загальній системі міжнародних зв'язків: структура, механізми формування і тенденції розвитку. Функціонування глобальних, континентальних і регіональних політичних зв'язків: способи, форми, вектори. Зовнішньополітичні стратегії держав сучасного світу. Міжнародні організації як суб'єкти міжнародних політичних відносин: міжурядові та неурядові. Роль глобальних економічних та соціальних організацій у світовому політичному процесі. Політичні та багатофункціональні організації різних континентів планети. Неурядові організації політичної спрямованості та їх діяльність.

Тема 9. Міжнародні економічні відносини

Економічна діяльність як особлива сфера суспільних відносин. Міжнародна економічна система як підсистема міжнародної системи. Розвиток міжнародних економічних відносин у Стародавньому Світі, Середньовіччі, у Новий час, міжвоєнний період, у другій половині ХХ ст. Суб'єкти (актори) міжнародних економічних відносин. Держави як учасниці міжнародних економічних відносин. Міжнародні міжурядові економічні організації. Міжнародні неурядові економічні організації. Транснаціональні корпорації. Субнаціональні територіальні одиниці у міжнародних економічних відносинах. Інтеграційні економічні процеси. Глобалізація економічних відносин.

Тема 10. Міжнародні відносини у сфері культури та інформації

Культура як суспільне явище. Міжнародне культурне середовище: тенденції розвитку. Вестернізація та її вплив на національну культуру. Крос-культурний аналіз у міжнародних відносинах. Урахування особливостей політичної та правової культури у системі міжнародних відносин. Релігія як носій культурних цінностей та одна з форм культури. Визначення ролі релігійного фактору у сучасному світі. Зростання впливу церкви та релігії в суспільному житті у переломний момент історії наприкінці ХХ – початку ХХІ століття. Вплив світових релігій на суспільну свідомість. Світовий інформаційний простір. Процес безперервного зростання інформації в соціальному та технічному прогресі, вирішенні глобальних проблем. Міжнародні інформаційні відносини на міжурядовому, неурядовому та міжособистісному рівнях. Інформаційний продукт та інформаційні послуги в контексті міжнародних відносин. Світовий інформаційний ринок. Поняття та сутність інформаційної безпеки країни.

Тема 11. Регіон у системі міжнародних відносин

Регіональна підсистема міжнародних відносин. Зовнішня регіональна політика. Поняття регіону в сучасній науці. Територіально-географічні, соціально-економічні, військово-політичні, культурно-цивілізаційні, демографічні, історичні та інші критерії регіону. Значення критерію «віртуальності» у теоретичному осмисленні феномену «регіон». Географічний детермінізм. Поняття «регіон» за Л. Канторі і С. Спігелом. Регіон як район світу, що включає у себе географічно близькі держави, які створюють у міжнародних справах взаємопов'язані об'єднання. Комплексний підхід до визначення поняття «регіон» і його ролі у зовнішній політиці держави. Регіон як субнаціональна спільність і його роль у міжнародних зв'язках держави. Регіон як транснаціональна спільність. Макро і мега регіони. Класифікація

регіону Г. Розмана: макрорегіон, мікрорегіон, регіональне ядро, силової регіон, регіон – плавильний котел.

Тема 12. Україна в сучасних міжнародних відносинах

Основні принципи, завдання та напрями зовнішньої політики України. Україна і міжнародні організації світового і регіонального рівнів. Курс України на інтеграцію в європейські та євроатлантичні структури. Україна в Раді Європи та ОБСЄ. Співробітництво України з Європейським Союзом: проблеми та перспективи. Партнерство України з Північноатлантичним альянсом. Україна у миротворчих операціях ООН. Україна і Росія в стані «гібридної війни». Україна у системі міжнародних економічних відносин. Місце і роль України в світовому інформаційному середовищі.

4. Обсяг і структура навчальної дисципліни

Тема навчальної дисципліни	Обсяг у годинах							
	Денна форма				Заочна форма			
	Усього	У тому числі			Усього	У тому числі		
		Л	ПЗ	СРС		Л	ПЗ	СРС
Модуль 1. Теоретико-методологічні засади дослідження міжнародних відносин								
Тема 1. Теорія міжнародних відносин як наука і навчальна дисципліна	14	2	2	10	16	2	2	12
Тема 2. Класичні традиції і парадигми у вивченні міжнародних відносин	12	2	2	8	11			11
Тема 3. Сучасні школи та напрями в теорії міжнародних відносин	12	2	2	8	11			11
Тема 4. Міжнародна система: суб'єкти, відносини, норми	12	2	2	8	14		2	12
Тема 5. Цілі, інтереси і засоби учасників міжнародних відносин	12	2	2	8	11			11
Тема 6. Міжнародні конфлікти та кризи у міжнародних відносинах	12	2	2	8	12			12

<i>Разом</i>	74	12	12	50	75	2	4	69
Модуль 2. Система міжнародних відносин								
Тема 7. Види та форми міжнародних відносин	16	2	4	10	16	2	2	12
Тема 8. Міжнародні політичні відносини	12	2	2	8	12			12
Тема 9. Міжнародні економічні відносини	12	2	2	8	11			11
Тема 10. Міжнародні відносини у сфері культури та інформації	12	2	2	8	11			11
Тема 11. Регіон у системі міжнародних відносин	12	2	2	8	11			11
Тема 12. Україна в сучасних міжнародних відносинах	12	2	2	8	14		2	12
<i>Разом</i>	76	12	14	50	75	2	4	69
Усього годин / кредитів ECTS	150/5	24	26	100	150/5	4	8	138

5. Теми лекційних і практичних занять

5.1. Теми лекційних занять

Теми навчальної дисципліни	Теми лекцій	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
Модуль 1. Теоретико-методологічні засади дослідження міжнародних відносин			
Тема 1. Теорія міжнародних відносин як наука і навчальна дисципліна	Тема 1. Теорія міжнародних відносин як наука і навчальна дисципліна	2	2
Тема 2. Класичні традиції і парадигми у вивченні міжнародних відносин	Тема 2. Класичні традиції і парадигми у вивченні міжнародних відносин	2	
Тема 3. Сучасні школи та напрями в теорії міжнародних відносин	Тема 3. Сучасні школи та напрями в теорії міжнародних відносин	2	
Тема 4. Міжнародна система: суб'єкти, відносини, норми	Тема 4. Міжнародна система: суб'єкти, відносини, норми	2	

Тема 5. Цілі, інтереси і засоби учасників міжнародних відносин	Тема 5. Цілі, інтереси і засоби учасників міжнародних відносин		
Тема 6. Міжнародні конфлікти та кризи у міжнародних відносинах	Тема 6. Міжнародні конфлікти та кризи у міжнародних відносинах	2	
Модуль 2. Система міжнародних відносин			
Тема 7. Види та форми міжнародних відносин	Тема 7. Види та форми міжнародних відносин	2	2
Тема 8. Міжнародні політичні відносини	Тема 8. Міжнародні політичні відносини	2	
Тема 9. Міжнародні економічні відносини	Тема 9. Міжнародні економічні відносини	2	
Тема 10. Міжнародні відносини у сфері культури та інформації	Тема 10. Міжнародні відносини у сфері культури та інформації	2	
Тема 11. Регіон у системі міжнародних відносин	Тема 11. Регіон у системі міжнародних відносин	2	
Тема 12. Україна в сучасних міжнародних відносинах	Тема 12. Україна в сучасних міжнародних відносинах	2	
Усього		24	4

5.2. Теми практичних занять

Теми навчальної дисципліни	Теми практичних занять	Обсяг у годинах	
		Денна форма	Заочна форма
Модуль 1. Теоретико-методологічні засади дослідження міжнародних відносин			
Тема 1. Теорія міжнародних відносин як наука і навчальна дисципліна	1. Теорія міжнародних відносин як наука і навчальна дисципліна	2	2
Тема 2. Класичні традиції і парадигми у вивченні міжнародних відносин	2. Класичні традиції і парадигми у вивченні міжнародних відносин	2	
Тема 3. Сучасні школи та напрями в теорії міжнародних відносин	3. Сучасні школи та напрями в теорії міжнародних відносин	2	
Тема 4. Міжнародна система: суб'єкти, відносини, норми	4. Міжнародна система	2	2
Тема 5. Цілі, інтереси і засоби учасників	5. Цілі, інтереси і засоби учасників	2	

засоби учасників міжнародних відносин	міжнародних відносин		
Тема 6. Міжнародні конфлікти та кризи у міжнародних відносинах	6. Міжнародні конфлікти та кризи	2	
Модуль 2. Система міжнародних відносин			
Тема 7. Види та форми міжнародних відносин	7. Види та форми міжнародних відносин	2	2
Тема 8. Міжнародні політичні відносини	8. Міжнародні політичні відносини	4	
Тема 9. Міжнародні економічні відносини	9. Міжнародні економічні відносини	2	
Тема 10. Міжнародні відносини у сфері культури та інформації	10. Міжнародні відносини у сфері культури та інформації	2	
Тема 11. Регіон у системі міжнародних відносин	11. Регіон у системі міжнародних відносин	2	
Тема 12. Україна в сучасних міжнародних відносинах	12. Україна в сучасних міжнародних відносинах	2	2
Усього		26	8

6. Форми педагогічного контролю, засоби та критерії оцінювання результатів навчання

Оцінювання результатів засвоєння навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» передбачає проведення поточного та підсумкового контролю і здійснюється на основі накопичувальної бально-рейтингової системи.

Поточний контроль знань студентів включає контроль якості засвоєння студентами програмного матеріалу навчальної дисципліни на практичних заняттях із застосуванням таких засобів, як:

- усне або письмове експрес-опитування,
- презентація проблемних питань семінару за завданням викладача,
- виконання контрольних робіт,
- вирішення тестових завдань,
- захист реферату за ініціативи студента тощо.

У ході практичного заняття студент може отримати оцінку за п'ятибальною шкалою (0, 2, 3, 4, 5). За результатами практичних занять із кожного з двох модулів розраховується середньоарифметична кількість балів (*максимальна оцінка* за кожен модуль – **15** балів), що включається до підсумкової оцінки знань.

Протягом семестру студенти виконують завдання для самостійної роботи (опрацювання наукової літератури; проведення дослідження (проекту) з вузької проблематики з подальшою його презентацією; підготовка тез доповідей на науково-практичні конференції та статей у збірники наукових праць, підготовка усної доповіді, презентації, есе, реферату тощо). Робота є індивідуальною, а отже співавторство не допускається. При виконанні самостійної роботи студент зобов'язаний дотримуватися правил щодо академічної доброчесності та недопущення плагіату. Максимальна кількість балів за *самостійну роботу* – **10**.

Формою підсумкового контролю знань студентів з дисципліни є **іспит**. Максимальна кількість балів, яку студент може отримати за іспит, становить **60**. Іспит складається в усній формі за білетами до іспиту. *Мінімальна оцінка* результатів поточного контролю та самостійної роботи, за якої студент допускається до іспиту, становить **25** балів.

Розподіл балів між формами організації освітнього процесу і видами контрольних заходів:

Поточний контроль		Самостійна робота студентів	Підсумковий контроль	Підсумкова оцінка знань
Практичні заняття			Іспит	
Модуль №1	Модуль № 2			
max 15	max 15	max 10	max 60	max 100

Критерії оцінювання з дисципліни «Теорія міжнародних відносин»:

Вид контролю	Кількість балів	Критерії(за кожною з оцінок)
Поточний контроль на практичному занятті (за модуль)	Max 5	Відмінне засвоєння навчального матеріалу з теми, можливі окремі несуттєві недоліки.
	4	Добре засвоєння матеріалу з теми, але є окремі помилки.
	3	Задовільний рівень засвоєння матеріалу, значна кількість помилок.
	2	Мінімальні результати, достатні для отримання позитивної оцінки.
	Min 0	Незадовільний рівень засвоєння матеріалу.
Оцінка самостійної роботи студента	Max 10	Глибоке знання проблем, пов'язаних із темою дослідження, вільне володіння матеріалом, вміння самостійно й творчо мислити, знаходити, узагальнювати, аналізувати матеріал, робити самостійні теоретичні та практичні висновки.
	9	В роботі розкрито основні положення теми, але є деякі неточності у викладанні матеріалу, теоретичні поняття недостатньо підкріплено фактичними даними.

	8	Основні положення теми розкрито, але деякі питання висвітлено неповно. Студент добре володіє матеріалом, але відсутня творчість та самостійність у дослідженні.
	7	Основні теоретичні питання висвітлено поверхнево, немає висновків або висновки не мають самостійного характеру; студент слабо володіє матеріалом.
	6	Основні положення теми висвітлено поверхнево, теоретичні положення не підкріплені фактичним матеріалом; немає висновків; студент слабо володіє матеріалом роботи.
	Min 0—5	Основні положення теми висвітлено поверхнево, з великою кількістю помилок; немає висновків; студент не володіє матеріалом роботи.
Іспит	Max 60	1. Всебічне, систематичне і глибоке знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, у тому числі орієнтація в основних наукових доктринах та концепціях дисципліни. 2. Засвоєння основної та додаткової літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни та використання отриманих знань у практичній роботі.
	55	1. Повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Засвоєння основної літератури та знайомство з додатковою літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	50	1. Достатньо повне знання матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, за відсутності у відповіді суттєвих неточностей. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Здатність до самостійного поповнення знань з дисципліни, розуміння їх значення для практичної роботи.
	45	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Засвоєння основної літератури, рекомендованої кафедрою. 3. Помилки та суттєві неточності у відповіді на іспиті за наявності знань для їх самостійного усунення або за допомогою викладача.
	40	1. Знання основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни, в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої роботи за професією. 2. Ознайомлення з основною літературою, рекомендованою кафедрою. 3. Помилки у відповіді на іспиті за наявності знань для усунення найсуттєвіших помилок за допомогою викладача.
	35	1. Прогалини в знаннях з певних частин основного матеріалу, передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Наявність помилок у відповіді на іспиті.
	Min	1. Відсутність знань значної частини основного матеріалу,

0	передбаченого програмою навчальної дисципліни. 2. Неможливість продовжити навчання або здійснювати професійну діяльність без проходження повторного курсу з цієї дисципліни.
---	---

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» виставляється в залікову книжку відповідно до такої шкали:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69
FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов’язковий повторний курс		0 – 34

7. Інформаційне забезпечення навчальної дисципліни

7.1. Нормативно-правові акти:

1. Договір про Європейський Союз, 1992 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text
2. Договір про функціонування Європейського Союзу, 1957 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_b06#Text

3. Закон України «Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу», 2004 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1629-15#Text>
4. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>
5. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, 2014 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#Text
6. Угода про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами, 1994 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/998_012

7.2. Література

Основна література:

1. Лісовський П.М. Міжнародні відносини: ментальність, геополітика, глобалізація: навч. посіб. Київ: Кондор, 2017. 156 с.
2. Мальський М.З., Мацяк М.М. Теорія міжнародних відносин: підручник / Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка, Ф-т міжнар. відносин. 4-те вид., перероб. і допов. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка; Київ: Знання, 2011. 407 с.
3. Міжнародні відносини: Історія. Теорія. Економіка. Право: навч. посіб. / М. З. Мальський [та ін.]; за ред. М.З. Мальського, Ю.М. Мороза; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка, Ф-т міжнар. відносин. Київ: Знання, 2010. 464 с.
4. Міжнародні відносини та світова політика: навчальний посібник / О.М. Кузь, Д.С. Коротков, Д.Ю. Михайличенко та ін. Харків: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2020. 205 с.
5. Міжнародні відносини та світова політика: підручник / В.А. Манжола, В.Ю. Крушинський, С.П. Галака та ін.; за ред. В.А. Манжолі. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ: Знання, 2014. 662 с.
6. Основи теорії міжнародних відносин: навч. посіб. / [Л.О. Дорош та ін.]; Нац. ун-т «Львів. політехніка». Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. 241 с.
7. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика: навч. посіб. / М.П. Требін, Л.М. Герасіна, В.Л. Погрібна та ін.; за ред. М.П. Требіна. Харків: Право, 2016. 540 с.
8. Третько В.В. Міжнародні відносини. Вступ до спеціальності: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Хмельницький: ХНУ, 2013. 322 с.

Додаткова література:

1. Герасіна Л.М. Проблема впливу міжнародних організацій на сучасний світовий політичний процес. *Вісник Національної юридичної академії ім.*

- Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2014. № 2 (21). С. 98-107.*
2. Герасіна Л.М. Глобальна конструкція політичної системи світу в умовах геополітичних зрушень сучасності. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Сер.: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2014. № 4 (23). С. 140-151.*
 3. Герасіна Л.М. Історико-політична еволюція міжнародних систем: сутність, закономірності, типи. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». Сер.: Політологія. 2016. № 2 (29). С. 80-94.*
 4. Герасіна Л.М. Наративи міжнародної конфліктності – глобальна турбулентність або деструкції світової системи? *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Політологія. 2020. № 2(45). С. 8-24.*
 5. Герасіна Л.М., Требін М.П. «Злами світосистеми»: глобальні зрушення та гібридні виклики. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2020. № 4 (47). С. 72-93.*
 6. Гриньох Н.В., Гулай В.В., Данилиха Н.Р. Міжнародні відносини (від початку XVII ст. до завершення Другої світової війни): навч. посіб. / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Львів: Ельграф, 2011. 232 с.
 7. Демократизація і Європейський Союз. Країни Центральної і Східної Європи в першому десятилітті XXI ст.: [дослідження] / [Адам Боднар та ін.; ред. В. Вишневий; пер. з англ. О. Кислюка]. Київ: Український письменник, 2012. 267 с.
 8. Європейська та євроатлантична інтеграція: навч. посіб. / [О. В. Баула та ін.; за заг. ред. О. М. Лютак]; Луц. нац. техн. ун-т. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2016. 375 с.
 9. Жангожа Р. Мультикультуралізм: pro et contra / Национальная Академия наук Украины; ГУ «Институт всемирной истории». Львов-Киев, 2016. 208 с.
 10. Зовнішня політика у постбіполярному світі (Аналіз. Проблеми. Прогнози): Монографія / Наук. ред. д. і. н., проф. С.С. Трояна. Київ: 2014. 189 с.
 11. Кіссінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті / з англ. пер. Надія Коваль. Київ: Наш Формат, 2017. 319, [1] с.
 12. Концепт «Європа»: навч. посіб. / Ващенко А.В., Гаврилов В.М., Дятлов В.О. та ін. Чернігів: Десна Поліграф, 2018. 296 с.
 13. Міжнародна інформація: навч. посіб. / М.П. Требін, І.О. Поліщук, Н.П. Осипова та ін.; за ред. М.П. Требіна. Харків: Право, 2014. 336 с.
 14. Міжнародні відносини і зовнішня політика України: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / [Голопатюк Л.С. та ін.]; за заг. ред. канд. іст. наук, доц. О.І. Пошедіна ; Нац. ун-т оборони України, Каф. міжнар. відносин. Київ: НУОУ, 2013. 377 с.
 15. Міжнародні відносини та політика держав в умовах глобальних трансформацій: аналіз сучасної політичної думки: монографія / [Багацький Є.В.

- та ін.; за заг. ред. І.М. Ковалю, О.І. Брусиловської]; Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова, Ін-т соц. наук. Одеса: ОНУ, 2016. 408 с.
16. Міжнародні відносини та зовнішня політика України: підручник / [Ю.В. Пунда, І.П. Козинець, В.С. Клименко та ін.]. Київ: НУОУ ім. Івана Черняхівського, 2020. 328 с.
17. Основи теорії міжнародних відносин. Словник: навч. посіб. / [М.П. Гетьманчук та ін.]; Нац. ун-т «Львів. Політехніка». Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2015. 339 с.
18. Політична енциклопедія / редкол.: Ю.Левенець (голова), Ю. Шаповал (заст. голови). Київ: Парлам. вид-во, 2011. 808 с.
19. Політологічний енциклопедичний словник / уклад.: Л.М. Герасіна, В.Л.Погрібна, І.О.Поліщук та ін.; за ред. М.П. Требіна. Харків: Право, 2015. 816 с.
20. Політологія: підручник / М.П. Требін, Л.М. Герасіна, І.О. Поліщук та ін.; за ред. М.П.Требіна. Харків: Право, 2013. 416 с.
21. Стройко Т.В. Міжнародні організації: навч. посіб. Київ: Кондор, 2018. 250 с.
22. Тригуб П.М. Міжнародні відносини і світова політика: навч.-метод. посіб. / Чорномор. держ. ун-т ім. Петра Могили, Каф. міжнар. відносин і зовніш. політики. Миколаїв: Румянцева Г. В. [вид.], 2012. 197 с.
23. Україна в міжнародних інтеграційних процесах: монографія / [В.В. Копійка та ін.; за ред. В. В. Копійки]; Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Київ: Київський ун-т, 2015. 575 с.
24. Філіпенко А.С. Міжнародні економічні відносини: історія, теорія, політика: підручник. Київ: Либідь, 2019. 958 с.

7.3. Інтернет-ресурси:

1. Офіційний вебсайт ООН. URL: <https://UN.org>
2. Офіційний вебсайт НАТО. URL: <https://nato.int>
3. Офіційний вебсайт Європейського Союзу. URL: <https://europa.eu>
4. Офіційний вебсайт Міністерства закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua>
5. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
6. Журнал «Міжнародні та політичні дослідження». URL: <http://heraldiss.onu.edu.ua>
7. Журнал «Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти». URL: <http://international-relations.knukim.edu.ua>

7.4. СЕНМК:

Стандартизований навчально-методичний комплекс кафедри соціології та політології (бібліотека НЮУ імені Ярослава Мудрого) URL: http://library.nlu.edu.ua/index.php?option=com_k2&view=itemlist&task=category&id=161:kafedra-socziologii-ta-politologii&Itemid=151

7.5. Матеріально-технічне забезпечення навчальної дисципліни

Відкритий доступ до он-лайн ресурсів: Oxford Handbooks Online; Oxford Scholarship Online; Max Planck Encyclopedia of Public International Law; Oxford Constitutions of the World.

Доступ до інформації можливий на абонементі наукової літератури Навчально-бібліотечного комплексу (вул. Пушкінська, 84-А, 4 поверх), в залі періодичних видань (вул. Пушкінська, 84-А, 5 поверх), у філіях бібліотеки: № 1 (вул. Динамівська, 4); № 2 (вул. Пушкінська, 106).